

تناقض ۸ میلیارد دلاری در صادرات

با وجود افزایش ۲۲/۵ درصدی وزن اقلام صادراتی، ارزش آنها ۱۰/۵ درصد کاهش یافته است؛ آیا پای کم‌اظهاری صادرکنندگان در میان است؟

خالق عروسک‌های محبوب «کلاه قرمزی» در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

عروسک‌ها با فیلم یا انیمیشن برای بچه‌ها محبوب می‌شوند

۱۳، ۱۴

روزنامه‌خبری، تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

۱۶ صفحه
تهران ۴۰۰۰ تومان
شهرستان‌ها و واحدهای
دانشگاهی ۱۵۰۰ تومان

فرهیختگان

شماره مسلسل ۳۶۱۸
مهر ۱۳۹۸
۹ صفر ۱۴۴۱
۲۰ اکتبر ۲۰۱۹
شماره ۲۸۸۰

www.fdn.ir | Tue | 08 Oct 2019 | vol.10 | No. 2880 | 16 Pages

اجرای احتمالی طرح آمریکایی ایجاد منطقه حائل در شمال سوریه توسط اردوغان به تروریست‌ها تنفس مصنوعی خواهد داد؟

سلطانیسم در خدمت تروریسم

اجماع برای حذف ۴ ساعت مخرب

اکثر کارشناسان در مورد آثار سوء کنکور اشتراک نظر دارند

تورهای آشناسازی راهی برای توسعه صنعت گردشگری ایران

مطالبی که ممکن است درباره فرم تریپ یا فم تور ندانید

فرصت شغلی اخیر دانشگاه آزاد برای دانشجویان و فارغ التحصیلان

۱۶

۱۶

۱۸

گفت‌وگو

یادداشت

گفت‌وگوی اختصاصی «فرهیختگان» با پروفسور «ریچارد فالک» کمیسر سابق سازمان ملل

«ابتکار ایران در منطقه» امنیت را همراه با صلح می‌بیند

حداقل از سوی آمریکا و عربستان مورد پذیرش و حمایت قرار گیرد و با توجه به دلایل گفته‌شده تا زمانی که دونالد ترامپ روی کار است، چنین حمایتی صورت نخواهد گرفت. حتی بدون ترامپ نیز مقاومت‌ها و مخالفت‌های گسترده‌ای در واشنگتن، ریاض و تل آویو برای پایان حضور نیروهای نظامی آمریکا در منطقه وجود خواهد داشت. سازمان ملل بدون حمایت سیاسی کشورهای عربی خلیج فارس نمی‌تواند چنین مأموریت حساسی را برعهده گیرد و این مأموریت نیز در شرایط فعلی منطقه، بدون حمایت و پشتیبانی آمریکا غیرممکن است.

در حالی که آمریکا به دنبال مرتبط ساختن امنیت خلیج فارس به تنگه باب‌المنند و منطقه شامات است، ایران معتقد است امنیت خلیج فارس تنها به کشورهای منطقه مربوط است. آیا به نظر شما مرتبط ساختن امنیت خلیج فارس به دیگر مناطق ممکن است به پیچیده‌تر شدن شرایط و اوضاع امنیتی این منطقه منجر شود؟ طرح مورد نظر امنیتی درباره منطقه تنها در صورتی قابل فهم و سازنده خواهد بود که حوزه خلیج فارس و تنگه هرمز محدود باشد. افزودن مناطق دیگر به این طرح، آن را از نظر سیاسی کمتر قابل اجرا و عملی می‌سازد. افزودن دیگر مناطق به این طرح همچنین با ایجاد پیچیدگی‌های متعدد، راه‌حل‌های دیپلماتیک را نیز غیرممکن و دچار مشکل خواهد ساخت. بنابراین گسترده کردن طرح در مقابل ابتکاراتی است که عملی و قابل اجرا به نظر می‌آیند. ایران لازم است از طرح HOPE به‌عنوان جایگزینی در برابر وضعیت پرخطر فعلی دفاع کند. وضعیت پرخطری که در صورت عملیاتی شدن طرح MESA بدتر نیز خواهد شد.

آمریکا در نظر دارد مساله امنیت در خلیج فارس را از طریق شکل دادن به یک ائتلاف دریایی و وارد کردن کشورهای بیشتر به این ائتلاف، تا حد امکان بین‌المللی و گسترده‌تر سازد. در مقابل، ایران معتقد است امنیت منطقه لازم است از طریق شسورای همکاری خلیج فارس در کنار ایران و عراق تامین شود. کدام رویکرد می‌تواند بیش از دیگری مسلط و غالب باشد؟

مساله اساسی این است که برای تامین امنیت خلیج فارس، آیا باید ترتیبات امنیتی متکی به ژئوپلیتیک منطقه باشد یا ژئوپلیتیک جهانی؟ به‌طور خلاصه، این اتکا بسیار پر معناست، اما آیا چنین طرحی جنبه عملی دارد یا بیشتر طرحی آرمانی است؟ از نظر سیاسی، مشکلات در ارتباط با یک دیدگاه منطقه‌ای این موضوع است که آیا به اندازه کافی در منطقه اعتماد متقابل وجود دارد یا می‌توان چنین اعتمادی را میان کشورهای منطقه ایجاد کرد و با ارائه طرحی، نقش آمریکا در منطقه را کاهش داد و همزمان نوعی از اعتماد به‌نفس را از سوی کشورهای پادشاهی خلیج فارس شاهد باشیم. به‌توجه به فضای پر تنش فعلی، همان‌گونه که قبلاً نیز گفته شد، این مساله حداقل از سوی رژیم صهیونیستی، عربستان سعودی و حتی دیگر کشورهای احتمالی از جمله مصر و امارات به‌شدت مورد مخالفت قرار خواهد گرفت. باید این را نیز به خاطر داشته باشیم که از زمان جنگ جهانی دوم و حتی قبل از آن، غرب کنترل منطقه خلیج فارس را به‌عنوان یک اولویت مهم استراتژیک در نظر داشت. بعد از جنگ جهانی اول، منطقه به صورت قابل توجهی مخالف با حاکمیت و سلطه استعمار قدرت‌های اروپایی بود. ترتیبات امنیتی در جریان عملیات سوئز در سال ۱۹۵۶ تغییر کرد و عملیات سوئز باعث جایگزین شدن آمریکا به جای فرانسه و انگلیس در منطقه شد.

ادامه در صفحه ۷

قدرتمندترین اعضای این ائتلاف نیز بازیگران جهانی‌اند که از طرف دیگر دارای پیشینه استعماری در خاورمیانه هستند، درحالی که اعضای منطقه‌ای این ائتلاف نیز بخشی از ائتلاف ضد ایرانی به‌شمار می‌روند. با این حال دیدگاه‌های متضاد HOPE و MESA به مسائل امنیتی خلیج فارس و تنگه هرمز چیزی بیشتر از این نیست. من خودم با انگیزه‌ها و نیات نظم و ترتیبات امنیتی که توسط رئیس‌جمهور روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل ارائه شد، موافق و هم‌عقیده‌ام.

ساختار امنیتی پیشنهاد شده از سوی رئیس‌جمهور ایران، امنیت را همراه با صلح، حضور منطقه‌ای و مجاورت سرزمینی همراه می‌کند و به دنبال جایگزینی محدودیت‌های ناشی از ژئوپلیتیک جهانی و همچنین تنش‌های ناشی از فرقه‌گرایی با همکاری سنی و شیعی میان کشورهای خلیج فارس است.

HOPE همچنین نقش سازمان ملل و حقوق بین‌الملل را که در MESA مورد غفلت و نادیده گرفته شده بود، ارتقا داده و به آن اهمیت مضاعف می‌دهد. امیدوارم که شرایط سیاسی اجازه دهد تا HOPE تبدیل به چارچوبی برای کاهش تنش در منطقه و تأسیس یک سیستم صلح در خلیج فارس شود، چون در صورت اجرای موفقیت‌آمیز آن، امکان دستیابی و گسترش صلح و ثبات در منطقه بیشتر خواهد بود.

متأسفانه در حال حاضر با توجه به وضعیت ژئوپلیتیک منطقه و انجام اقدام‌هایی از جمله به‌کارگیری رویکرد فشار حداکثری از سوی دولت ترامپ، اجرای ابتکار عمل هرمز چندان واقع‌بینانه نیست. چون رویکرد فشار حداکثری ترامپ، شامل تحریم‌های غیرقانونی است و آسیب‌ها و دشواری‌هایی را برای مردم ایران به وجود آورده که برخلاف توافق‌برجام است و باعث تشدید نگرانی‌ها بابت خروج ترامپ از برجام در سال ۲۰۱۸ شده است.

آمریکا بدون تردید هرگونه پیشنهادی برای حذف حضور نظامی خود در منطقه را رد خواهد کرد و تداوم وضعیت فعلی نیز مورد حمایت چندین کشور عربی و در رأس آن عربستان سعودی و همچنین دولت‌های غیرعربی به‌ویژه اسرائیل خواهد بود که دارای ابزار نفوذ در واشنگتن است و این ابزار نفوذ را نباید دست‌کم گرفت. در واقع برخی از کشورهای منطقه این مفروض را در نظر دارند که بدون توانایی‌ها و قدرت نظامی آمریکا، نظم و الگوی امنیتی داخلی برخی کشورهای عربی خلیج فارس دچار فروپاشی خواهد شد. این چشم‌انداز هم به فقدان اعتماد به‌نفس لازم میان بخشی از کشورهای عربی خلیج فارس اشاره دارد و هم نشان می‌دهد چه‌قدر این دولت‌ها وابسته به حمایت و نقش نظامی آمریکا در منطقه هستند.

نگرانی گسترده‌تری که میان برخی کشورهای منطقه وجود دارد، این است که اگر آمریکا در خلیج فارس نایب‌شده، موازنه قدرت در خاورمیانه تغییر خواهد کرد. متأسفانه در آمریکا پایان حضور نظامی‌اش در منطقه خلیج فارس را مورد پذیرش قرار دهد، موازنه جدید در منطقه به نفع ایران شکل خواهد گرفت.

نکته مهم این طرح این است که در آن سازمان ملل دارای نوعی نقش نظارتی خواهد بود. این نقش برای سازمان ملل در طرح‌های قبلی ایران درباره خلیج فارس وجود نداشت. چرا چنین نقشی را طرح ایران برای سازمان ملل در نظر گرفتند؟

نقش سازمان ملل بسیار ضروری و مطلوب است، اما تنها در صورتی نقش سازمان ملل امکان اجرایی و عملیاتی شدن را خواهد داشت که این نقش

الهام ترسلی
روزنامه‌نگار

امنیت منطقه خلیج فارس با عنوان «ابتکار صلح هرمز»، امنیت را همراه با صلح، حضور منطقه‌ای و مجاورت سرزمینی همراه می‌کند و به دنبال جایگزینی محدودیت‌های ناشی از ژئوپلیتیک جهانی است. حسن روحانی، در سخنرانی خود در هفته‌های چهارمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل، طرح ایران برای صلح و ثبات در منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز را تحت عنوان «ائتلاف امید، HOPE» یعنی «ابتکار صلح هرمز» (Hormoz Peace Endeavor) ارائه کرد. نماینده ایران در سخنرانی خود اعلام کرد: «دکترین امنیتی جمهوری اسلامی ایران حفظ صلح و ثبات در خلیج فارس و تأمین آزادی و امنیت کشتیرانی در تنگه هرمز است. حوادث اخیر، این امنیت را به شکل جدی در خطر قرار داده است. امنیت و صلح در خلیج فارس، دریای عمان و تنگه هرمز را با مشارکت کشورهای این منطقه می‌توان تأمین کرده و جریان آزاد نفت و سایر منابع انرژی را تضمین کرد، به‌شرط آنکه امنیت را چتری فراگیر در همه حوزه‌ها برای تمامی کشورها بدانیم.»

در گفت‌وگوی اختصاصی «فرهیختگان» با پروفسور «ریچارد فالک» به بررسی ابعاد مختلف «ابتکار صلح هرمز» پرداخته شده است. پروفسور «ریچارد فالک»، استاد حقوق بین‌الملل دانشگاه پرینستون آمریکا است. وی گزارشگر ویژه شورای حقوق بشر سازمان ملل در مورد وضعیت حقوق بشر در فلسطین در سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۴ بوده و تاکنون بالغ بر ۲۰ کتاب از وی منتشر شده است.

«حسن روحانی» رئیس‌جمهور اسلامی ایران در سخنانش در مجمع عمومی سازمان ملل طرح پیشنهادی ایران را برای نظم امنیتی خلیج فارس ارائه داد.

آزربای شما درباره این طرح چیست؟
آن چیزی که من از طرح رئیس‌جمهور روحانی درک کردم در ارتباط با بین‌المللی کردن محافظت از دریانوردی و تأمین امنیت جریان انرژی در خلیج فارس و تأکید ویژه بر تأمین امنیت حمل‌ونقل نفتکش‌ها بود. این طرح در مقابل تشدید تنش‌ها و تهدیدات در منطقه و خطر برخورد‌هایی ارائه می‌شود که این برخوردها حتی ممکن است به خطرات بزرگ‌تری و حتی جنگ دامن بزند و طرح رئیس‌جمهور روحانی در مقابل این شرایط و زمینه‌ها ارائه شده است. ابتکار صلح هرمز که هوشمندانه و به اختصار به آن HOPE گفته می‌شود، به دنبال منطقه‌ای و بومی کردن تأمین امنیت به‌عنوان راهی در جهت تقویت صلح و ثبات در آینده منطقه و در تلاش برای به دست‌گیری اقتدار تأمین امنیت از طریق کشورهای حاشیه خلیج فارس است.

برای عملیاتی و اجرایی کردن طرح و جلب مشارکت بیشتر با هدف ثبات گسترده‌تر، طرح روحانی بر حذف پایگاه‌های نظامی آمریکا از کشورهای خلیج فارس به‌عنوان پیش‌شرطی اساسی و اصلی تأکید دارد. از نظر جوانب اساسی نیز، طرح هوپ (HOPE) به‌عنوان ابتکاری مقابل ائتلاف مورد حمایت آمریکا برای تأمین امنیت و محافظت از ناوبری دریایی موسوم به مس (MESA) که با عضویت عربستان، بحرین، امارات، استرالیا و بریتانیا پیشنهاد شده، به‌شمار می‌رود. به‌طور کلی MESA از نظر ژئوپلیتیک به‌عنوان ساختاری ائتلافی تأسیس شده و بیشتر از آنکه به دنبال کاهش تنش در منطقه باشد، بیشتر از آن به دنبال تداوم و حتی تشدید تنش‌ها در منطقه است.

روز روز پیش یک فیلم از بخش خبر تلویزیون تاجیکستان به دستم رسید. داشت خبر افتتاح یک پارک (باغ) در تاجیکستان را می‌خواند. دیدم می‌گوید امامعلی رحمان (رحمانف سابق)، رئیس‌جمهور (بالاترین مقام رسمی تاجیکستان) به‌همراه شهردار دوشنبه برای افتتاح این باغ حضور پیدا کرده است. بعد شروع کرد به تعریف از جزئیات این پارک، آنقدر که به تعداد نهال‌ها و چرغ‌های کاشته شده به‌اشاره کرد. چند دقیقه داشت همین را توضیح می‌داد. گفتم عجب! برای این پارکچه که مساحتش یک‌شصتم یکی از پارک‌های تهران هم نیست، چه تبلیغات و با چه جزئیاتی گزارش می‌کند. یکی هم اگر داخل ایران نگاه کند، با شرح این جزئیات واقعا فکر می‌کند آنور

آب، در تاجیکستان خبری است! حالا کار نداریم برای افتتاح یک پارک پنج‌هکتاری در همین تهران خودمان، رئیس‌جمهور که اصلاً، معاونان و وزرا هم آن را چیزی نمی‌دانند که مثلاً برای افتتاح حضور پیدا کنند. نه اینکه کسر شأنی باشد و این حرف‌ها، بیشتر به خاطر اینکه «پارک پنج‌هکتاری که دیگر این حرف‌ها را ندارد» و اصلاً جز این طور تحلیل نکنیم که حضور بالاترین مقام رسمی یک مملکت برای افتتاح یک پارک، یعنی لایذ خدمات آنقدر محدود است که افتتاح یک پارک را این‌طور گزارش می‌کنند. حال آنکه شهرداری (مجموعه شهرداری منظوم است، نه شهردار) در همین تهران خودمان اگر نه ماهی که دو ماه یک‌بار، روان یکی از پروژه‌های مشابه به آن پارک را می‌برد و البته ما بلد نیستیم نشان دهیم. حالا ممکن است بگویید خوب اینجا ایران است و ما که نباید خودمان را با تاجیکستان مقایسه کنیم. اتفاقاً حرف منم همین است و از این می‌ترسم که ما آنقدر نتوانیم افتتاح‌شده‌ها و بهره‌برداری‌شده‌ها را درست نشان دهیم که یک روز بل طبیعت تهران را مثلاً با این پارک فسقلی در دوشنبه مقایسه کنند!

این مقدمه را گفتم که برسم به اخبار خودمان و گزارش‌های نسبتاً بدی که هر شب باید تحمل‌شان کنیم. هر روز هم نمونه تازه‌ای از عجایب اخبار رونمایی می‌شود. آخری‌اش همین قضیه‌ای که من در نوشتن حیا می‌کنم بنویسمش و نمی‌دانم سردبیر اخبار چطور راضی شد بنده‌خدا آقای حیاتی آن را به زبان بیاورد. این هم البته از کج سلیبگی است که سرمایه‌های مثل حیاتی را حیف ادیبانی می‌کنیم که نمی‌دانیم چه کسی به خورد صداسیما داده است؟

غرض اشاره‌ای به سیاست کلی اخبار رویکرد تهدیدمحوری است که نفس خبر اقرانی سلیقه شخصی مدیران می‌کند و گرنه درست خواندن خبر و گزارش واقعی ساختن اصلاً نباید کار سختی باشد. نگاه تهدیدمحور و ضد امید (در مقایسه با شرح خبر افتتاح پارک در دوشنبه) اخبار تلویزیونی را با دو مثال که اتفاقاً از یک بخش خبری و در یک شب پخش شد، توضیح می‌دهم. خبر ۳۰:۳۰، یکشنبه، ۱۴ مهر با این گزارش پیش از تیزتر شروع می‌شود؛ صف طولانی در مقابل در اداره گذرنامه، شکایت مردم از نحوه صدور گذرنامه‌ها (که ممکن است نتیجه دقیقه‌نودی بودن مردم باشد) و ... بعد وارد بخش اخبار می‌شویم و تصویری بیپای منفی از قضایی که پیرامون راهپیمایی اربعین وجود دارد به تصویر کشیده می‌شود. این اتفاق در حالی می‌افتد که تک‌تک نفرات حاضر در صف طولی مقابل اداره گذرنامه یک سوژه و یک زندگی‌دازد که اخبار می‌تواند با گزارش مناسب جنبه مثبت این در صف ایستادن و این انتظار و نگرانی‌های افراد پیاده‌روی را به تصویر بکشد که نمی‌تواند. چون زاویه دوربین تهدیدمحور است. اشتباه نکنیم؟ آن چیزی که تلویزیون نشان داد نقد به اداره گذرنامه و پلیس و اینها نبود که اتفاقاً شاید لازم باشد، بلکه یک تصویر منفی عمومی از جمعیتی بود که در روزهای آتی قرار است بزرگ‌ترین راهپیمایی دنیا را رقم بزنند. حالا چرا این تصویر رقم می‌خورد؟ چون زاویه عینک خبرنگار یا شاید زاویه نگاه سردبیر بخش خبری تهدیدمحور است. این نگاه تهدیدمحور دقیقاً در چند گزارش جلوتر در همان بخش خبری روی گذرنامه‌ها (با این بار گزارش درباره لردگان است و مساله ابتلای افراد محدودی به ایدز و اغتشاش‌هایی که طی دو روز قبل در این شهر صورت گرفته. گزارش چطور شروع شود خوب است؟

با این صدا: این مردم شهید داده‌اند، جانباز داده‌اند... آدم می‌ماند. خوب اینها چه ربطی به اصل اتفاق دارد؟ این چه دوقطبی‌ای است که بخش خبری به‌راحتی بدون اینکه متوجه‌ش باشد به‌آن دامن می‌زند؟! یک مطلق‌گرایی عجیب و غریب. نتیجه‌اش اینکه این تصور به وجود بیاید که هرکس کمی اعتراض دارد یعنی نه انقلابی است، نه جانباز و نه اساساً واجد هیچ ویژگی مثبتی. روز قبلم هم گزارش خبر با «جانم فدای رهبر» مردم معترض مقابل فرمانداری شروع می‌شود و مساله ایدز. تصویری که بر ساخته می‌شود این است: «معتزمان حتماً باید معتقد به رهبری باشند که مثلاً به مشکلات‌شان رسیدگی شود.» چه کسی جز تلویزیون پای رهبری را به این ماجرا باز کرد؟ این چه شیوه‌ای در بخش خبر است؟ کی رویکرد رهبری در مواجهه با «مردم» با این دوربین‌ها زاویه نگاه بوده است؟ مردمی در منطقه‌ای دچار مشکلی شده‌اند. آن منطقه بخشی از حکومت جمهوری اسلامی است و اتفاقاً مسئولان و وزارت بهداشت هم چندبار تأکید کرده که همه تلاش خود را برای درمان بیماران صورت خواهد داد. هیچ‌کدام از مسئولان هم تبصره‌ای نزنند که اگر این مردم دارای ویژگی‌هایی مثل انقلابی‌گری نباشند، درمان‌شان نمی‌کنیم! بعد یک دوقطبی‌الکی توسط صداسیما ساخته می‌شود. به‌جای این موضع انتقادی منفی در مقابل اداره گذرنامه، باید مساله روستای چنار محمودی لردگان با عینک نقادانه نگاه می‌شد که به‌نانه دست ضد انقلاب‌نیتند! ضد انقلابی که منتظر نشسته‌اند ضعف رسانه‌ای و بخش خبری صداسیما و آب گل آلود هر اعتراضی در ایران سوءاستفاده کنند.